

Сања Ж. ЂУРОВИЋ*
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет

Оригинални научни рад
Примљен: 1. 12. 2020.
Прихваћен: 25. 2. 2021.

О НЕПРАВИМ ВРСТАМА РЕЧИ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ**

Предмет рада представља анализа неправих врста речи на примерима из граматика, литературе и РМС. У морфологији се у оквиру сваке врсте речи оне деле на праве и неправе. Управо су неправе речи оне које примарно припадају некој другој класи. Стално настају од правих речи – неправе и обрнуто и дефиниција врста речи обухвата увек цео збир тих речи. Подела на праве и неправе речи врши се у зависности од тога да ли се њихово значење и састав може повезати са значењем и основом неке друге врсте речи. Претварање једне врсте речи у другу по А. Белићу припада стваралачким процесима у језику, а касније се у литератури срећу и појмови расцеп класа, категоријална полисемија и као најраспрострањеније – конверзија.

Кључне речи: морфологија, врсте речи, неправе врсте речи, конверзија, српски језик.

1. Поновно отварање питања неправих речи односно процеса конверзије или преласка речи из класе у класу настало је из потребе обимнијег истраживања овог питања са морфосинтаксичког аспекта. До сада је било доста радова, али претежно из семантичке перспективе и из перспективе творбе речи.

У србистици одавно датира подела на праве и неправе врсте речи по постанку.¹ Праве су оне које су немотивисане, неизведене, а неправе су оне речи које су мотивисане и, најчешће, воде порекло од неке друге врсте речи и њихово се значење и састав може повезати са значењем и основом неке друге врсте речи. Стално настају од правих речи – неправе и обрнуто, и дефиниција врста речи обухвата увек цео збир тих речи. Предмет рада представља анализа неправих врста речи на изабраним примерима из РМС². Корпус је ограничен због обима рада, али довољан да илуструје појаву. Циљ рада биће

* sanja.djurovic@filum.kg.ac.rs

** Рад је настао у оквиру пројекта 178014 *Динамика структура савременог српског језика*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

¹ Ову поделу пратимо у србистици од Белића (1998: 110–112).

² РМС – Речник српскохрватског књижевног језика.

указивање на којим релацијама се јављају прелази из класе у класу (нпр. прилог→предлог, прилог→везник, именица→предлог, заменица→везник и сл.) и код којих врста речи су прелази најфреквентнији, а које су класе изостављене из ових процеса. На основу литературе и ексцерпираних грађе биће показани типови прелаза и направиће се прелиминарна анализа за обимнија истраживања конверзије у српском језику.³

2. У раду ћемо представити неправне врсте речи на основу граматика, речника и литературе (уп. Белић 1998, Ковачевић 1998, Клајн 2003, Јовановић 2007, Ивановић 2009, Спасојевић 2011, Спасојевић 2013, Драгићевић 2012, Прањковић 2013, Новокмет 2013, Ломпар 2016 и др.). А. Белић издваја неправне именице, праве и неправне придевске речи, пише о односу и значају правих и неправих речи за категорију врста речи у целини (Белић 1998: 46–113) и то ће бити теоријско упориште у овом раду. Новији радови са конкретним анализама неправих врста речи послужили су нам за што боље оцртавање линија преласка класе у класу и начинима анализе таквих лексема.

Важно је Белићево запажање да су врсте речи само пролазно устаљене. „Њих стално реченица, као непосредни израз нашег мишљења, према искуствима и операцијама самог мишљења, прерађује и даје им нову намену” (Белић 1998: 407). Многе речи су у језику условне. Кад реч промени своју функцију и постане реч нове категорије, она може дуго остати са старим обликом и у новом значењу. Било је покушаја да се речи класификују и независно од функције, облика и значења. Ипак, то су поделе изван језика као средства којим се људи служе. Мора се ићи за језиком и одређивати категорије његових особина по оним мерилима које сам језик примењује.

У старијим граматицама се најчешће и не спомињу неправне врсте речи.⁴ Као примери промене класа наводи се тек неколико примера који се понављају, типа: млад, -а, -о → млада (придев→именица), светлећи → светлећа реклама (гл. прилог садашњи→придев) и сл. и тако се ствара лажна слика да је ових примера веома мало у српском језику. Ипак, у граматици Станојчић/Поповић (2008: 131–132) имамо код прилога и предлога поделу на праве и неправне, као и у *Нормативној граматици српског језика* (Пипер/Клајн 2013) у оквиру појединих класа (нпр. прави и неправи прилози, прави и неправи предлози и сл.). Што се службе у реченици тиче, између правих и неправих речи нема разлике.

3. Нправне врсте речи обично се у србистици разматрају у оквиру творбе речи, па тако код Белића у делу *стваралачи процеси у језику*, у граматици Станојчић/Поповић у делу *творба претварањем (трансформацијом)*, код Бабића (1991) у делу *преобразба* (мутација, конверзија, трансфигурација), код Клајна у делу о *конверзији*. Милка Ивић за ове процесе предлаже и термин *категоријална полисемија* (categorical polysemy) коју инострани стручњаци користе за специфичну појаву да једна иста лексема може „својим се-

³ До сада је конверзија обимније обрађена у оквиру контрастивног истраживања конверзије у енглеском и српском језику (Јовановић 2007), али је ту ситуација у српском језику у другом плану.

⁴ О овоме је више писала В. Ломпар (2016).

мантичко-синтаксичким понашањем, егземплификовати разне врсте речи” (Ивић 2008: 10). Иако се често у литератури поставља и питање да ли је конверзија заиста део творбе пошто нема додавања творбених морфема (префикса и суфикса), ни комбиновања творбених основа и творбених морфема, у србистици се претварање речи из класе у класу, најчешће, разматра у оквиру творбе речи. У *Нормативној граматици српског језика* (Пипер/ Клајн 2013: 254) поглавље носи назив *Творба променом врсте речи* (конверзија), али се о неправим врстама речи говори и у делу о врстама речи. Као примери претварања или конверзије као најпродуктивнији се наводе:

- 1) поименичавање или супстантивизација
- 2) попридевљавање или адјективизација
- 3) адвербијализација или претварање речи у прилоге
- 4) препозиционализација или претварање речи у предлоге
- 5) конјункционализација или претварање речи у везнике (конјукције).

4. У морфологији се традиционално подела на праве и неправе врсте речи примењује код непроменљивих речи пошто су ту примери конверзије најфреквентнији. То се потврђује и у новијим радовима који се тичу овог питања. Иво Прањковић је аутор неколико значајних радова у вези са овим питањем (Прањковић 2013: 171–247)⁵. „Kod nepromenljivih i suznačnih riječi relativno se često događa da formalno ista jedinica može imati raznolike funkcije, pa po tome pripadati različitim vrstama riječi, što kod promjenljivih riječi u pravilu nije slučaj. Tako npr. riječ *i* može biti i veznik i čestica (rojačajna)” (Прањковић 2013: 184). Променљиве речи можемо анализирати и изван контекста и приписати им граматичка обележја док непроменљиве речи не можемо одредити изван контекста и ту је синтаксички критеријум примаран. Функционалне речи везане су за граматичку улогу типа предлог је предлог зато што се користи испред зависних падежа, али именица није именица зато што служи као субјекат (Прањковић 2013: 183).

5. Како бисмо представили линије претварања класе у класу, извукли смо већ уочене и анализиране типове неправих речи о којима је писано у граматицама и појединачним чланцима, а затим смо на изабраним примерима из РМС потврдили конверзије. Корпус је представљен тако што је преиспитано претварање у оквиру свих десет врста речи, и то полазећи од праве врсте речи и могућностима претварања. Тамо где постоје јасни критеријуми и ограничења претварања (нпр. претварање радног гл. придева у придев), то је и дефинисано.

5.1. Запажа се да именице ређе прелазе у друге класе и бележе се претварања именица у прилоге и у предлоге. Претварање именица у прилоге јавља се када се предлошко-именичке синтагме претварају у прилоге (нпр. из јутра→изјутра, на вече→навече, на изглед→наизглед и сл.). Један број предлога настао је од појединих падежних облика са предлогом (нпр. *наврх*, *накрај*, *уврх* и сл.) или без њега (нпр. *дуж*, *пут*, *крај*, *чело* и сл.).

⁵ То су радови у којима се разматра: везничко и неvezничко *да*; заменица, прилог, речца и везник *што*; лексема *као* прилог или везник и сл.

У РМС уз именицу *пут* стоји потврда и о предлошкој употреби:

пут, пута м (инстр. путем и путем; мн. путови и путеви; песн. пути) 1. а. *дуги и уски део земље у облику траке који служи за ходање и уопште кретање, цеста* [...] 8. (инстр. путем у предлошкој служби) *преко, посредством, помоћу чега*: судским путем, путем штампе. – Синови му рукаваху новцем већ путем банке и чека. *Крп.* Путем партизанских веза потражи податке о дошљакињи. *Вуј.*

Лексикализација и претварање именице у предлог потврђује се и у РМС за лексему *чело*:

чело¹ с 1. *део лица изнад очију до ивице, руба косе; одговарајући део животињске главе.* 2. а. *предњи део, предња, фронтална страна нечега, лице, фронт; фасада.* — Видите ли ону кућу што управо челом у нас гледа.

чело² предл. с ген. *изнад, врх (чега); покрај (чега), уза (што).* — Чело главе воду изведите. *Наз.* [Седе] чело кућа на пригревици. *Јакш. Ђ.*

5.2. Код придева се бележи претварање у именице (поименичавање) типа: *Јасна, Мила, Драга, добро, зло, млада* и сл. као и продуктивно претварање придева у прилоге који се у облику средњег рода јављају као прилози (нпр. *добро, здраво, јако, радосно, пријатељски, другарски* и сл.).

Према РМС налазимо потврде потпуног преласка, што се у речнику бележи посебним одредницама као што је у примеру лексеме *добро*, где од придева *добар*, *-а*, *-о* имамо поименичавање облика средњег рода, а онда и функцију прилога, где се показује прелазак једног придева и у именицу и у прилог.

добро¹ с (ген. мн. добара) 1. а. *непокретно имање, посед.* — Од тог се имања начини једно угледно добро за целу околину. *Дом.*

добро² прил. (комп. боље) 1. *како треба, како је ред да буде; како је пожељно; право.* — Право ори и добро говори, па се не бој ни у гори вука! *Бог.* Је ли добро чуо, је л одиста тако? *Змај.* 2. *посве, потпуно.* — Било је већ добро свануло. *Андр. И.*

5.3. Заменице су затворена класа речи и у вези са преласком у друге класе истиче се само употреба појединих заменица у везничкој функцији (нпр. *који, чији, какав* и сл.). Обрнути процеси тј. прелазак других врста речи у заменице се не бележи. Посебну групу унутар заменица чине заменички прилози (о томе више у Пипер 1983) који имају сличности и са заменицама и са прилозима. Прањковић истиче изразиту полифункционалност појединих „малих речи” о којима се и не може рећи којој врсти припадају уколико нису у контексту. То показује на примеру заменице *што* која се може јавити и као прилог и као речца и као везник (Прањковић 2013: 238–246).

5.4. Бројеви као врста речи су специфични у односу на остале врсте речи и слични су по значењу са прилозима с тим што се бројем означава одређена количина нечега, а прилозима неодређена количина, и што су обе врсте речи полупроменљива категорија. Код бројева се не бележи претварање или конверзија изузев код броја *један*, који може имати функцију неодређене придевске заменице *неки* (нпр. *Срешћемо се једног лепог дана.*)

У РМС уз лексему *један* стоји да се поред функције неодређене придевске заменице може јавити и у именичкој служби обликом средњег рода *једно*:

један, -дна, -дно 1. а. мат. број који се обележава са 1 и који је први најмањи цели број б. као део сложеница и израза: једанаест, двадесет један, један-два, један по један, једанпут и др. 2. *једини, сам*. – Свак се нада новцу и добитку, један Адел о новцу не мисли. *Ботић*. А нас једне само сунце грије. *Њег*. [...] 7. *неки, некакав*. – Пас ... инстинктивно осјећа ... да ће га једнога лијепог дана нетко украсти. *Јонке*. Метак је пролетео тик поред главе једног оmlадинца. *Чол*. 8. (у именичкој служби) а. с *иста ствар, исто*. — Треба ли ти једно двапут рећи? *Огр*.

5.5. Код глагола се јавља попридевљавање које се везује за гл. прилог садашњи (нпр. *будући, идући, путујуће, лутајући* и сл.), ређе гл. прилог прошли (нпр. *бивши*) и гл. придеве радни и трпни. Ограничења претварања имамо код глаголског придева радног. Сваки радни глаголски придев не може бити придевски употребљен и добити особине придевских речи. „Могу само радни придеви оних глагола који означавају стање, и то стално стање. А такво стање означавају медијални глаголи свршеног вида јер само свршени медијални глаголи означавају стално стање” (Стевановић 1991: 415). Радни глаголски придев прелазних глагола уопште се не употребљава у функцији придева. Пошто не може сваки глаголски придев да добије синтаксичку функцију придева, закључује се да је то условљено дијатезом, аспектом и семантиком глагола. „Радни глаголски придев прелазних глагола не може се употребити у придевској служби, а од непрелазних (и рефлексивних) глагола као именска реч јављају се радни глаголски придеви од свршених глагола (осим неколико несвршених), и то оних чије семантичке реализације имају медијално значење (*остарели* човек, *надошла* вода). Сама чињеница да постоје ограничења у употреби радног глаголског придева у конституентској функцији правих придева, што се одражава и на његове морфолошке категорије, као и то да се издваја семантичка класа глагола код које је ова трансформација могућа, указује на то да се овакве јединице могу сматрати посебним лексемама а не контекстуалном реализацијом глаголске лексеме.” (Спасојевић 2011: 26–27). Критеријуми који треба да буду испуњени да би се радни глаголски придев сматрао придевом јесу морфолошки (деклinaбилност, придевски вид, компарација), синтаксички и семантички критеријум. М. Спасојевић је на основу анализе корпуса закључила да се у придевској служби добро чувају облици радног глаголског придева на *-ео, -(j)ела, -(j)ело* и код оних глагола VI врсте код којих постоји колебање у употреби *-(j)еми/-ути* форме или су оне дублетне. Код непрелазних медијалних глагола јављају се искључиво на *-ути*. Најстабилнија је форма радног глаголског придева на *-ео, -(j)ела, -(j)ело* у атрибутској служби. „Понашање радног глаголског придева код ове групе глагола оправдава дериватологе и граматицаре који ово сматрају типом конверзије тј. адјективизације” (Спасојевић 2011: 36).

С. Новокмет бавећи се глаголским придевом радним у функцији придева закључује да „глаголи чији р. гл. придев добија придевску функцију могу, осим глагола стања, бити и глаголи радње (*закаснети, посрнути, одбећи*) и процеса (*сазрети, увести, исклијати*). Конституентска вредност р. гл. при-

дева је најчешће атрибутска, ређе у функцији предикатива, апозитива или актуелног квалификатива. Значења стања доминантно су обележена негативном конотацијом (*обезубео, оглупао, измршао, закржљао, усмрдео* итд.), док рефлексивни глаголи, иако позитивне конотације, најчешће не добијају придевску службу. На основу констатација из литературе можемо рећи да је придевска служба трпног гл. придева несразмерно у језику чешћа, јер није ограничена глаголским видом. Корпус из два речника српског језика показује да су придеви настали од р. гл. придева у српском језику такође учестали, али да се мали број р. гл. придева у придевској функцији у потпуности лексикализовао и да се бележе као посебне одреднице, али са граматичком дефиницијом” (Новокмет 2013: 76).

Поједини облици радног гл. придева потпуно су се лексикализовали попут *врео, -ла, -ло*, па тако у РМС имамо посебну придевску одредницу иако је придев настао од гл. придева радног гл. *врети* (врети, врим (3. л. мн. врү; импф. врах; имп. ври; прил. сад. врући; р. прид. ек. и ијек. врео, врела, врело, ијек. и врио):

врео, врела, врело 1. *врло топао, врућ*. – На очи јој навру вреле сузе. *Вел.* Дан јулски и врео уморан одлази. *Дис.* 2. фиг. а. *страстан, пун жара*. – Да харема има ...са врелим. ...женама, то је он читао. *Нам.*[...]

Гл. прилог садашњи *светлећи* од гл. *светлети*, такође, потпуно се лексикализовао и у РМС имамо посебну придевску одредницу:

светлећи, -а, -е, ијек. свијетлећи *који светли, који испушта, одаје из себе светлост*: ~ реклама, ~ метак, ~ гас, ~ ракета.

За трпни придев (пасивни партицип) придевска употреба је у принципу увек могућа, па имамо безброј примера као *измењени услови, кувано месо, отворен прозор, побеђени непријатељ, продата роба* итд. Неки придеви, као *забачен, разуздан, уклет, усиљен* и сл., данас су много обичнији него глаголи од којих су постали (Пипер/Клајн 2013: 255). Пошто се и радни и трпни глаголски придеви могу наћу и у предикатској функцији и у придевској функцији, проблем је и како третирати ове јединице и са лексикографског аспекта.⁶

5.6. Највећи број прилога су неправне прилошке речи. Неправи прилози могу потицати од различитих врста речи. Од именица потичу најчешће прилози за време: *зими, лети, дању, ноћу, данас, ноћас, летос, јутрос, вечерас* и сл., као и неки прилози за начин: *крадом, кришом, силом, трком* итд. Од придева потичу најчешће прилози за начин: *брзо, глупо, лепо, пријатељски, јуначки* итд. Заменичким основама мотивисани су прилози за место: *овде, онде, ту, тамо, онде, онамо, онуда*; за време: *тада, онда*; за количину: *оволико, толико, онолико, колико*; за начин: *овако, тако, онако* и сл. Најчешће су то основе показних заменица: *овај, тај, онај* и сл. Од бројева су изведени прилози за време и начин типа: *једном, једанпут, двапут* и сл.; *једноструко*,

⁶О овом питању више у Спасојевић 2013: 309–319.

троструко и сл. Од глаголских основа настали су прилози за начин типа *ћутке, лежећке* итд.

Поједини прилози могу у одређеним случајевима постати везници и речце. Пр. *Већ* је свануло. (прилог) или Није то лепо, *већ* прелепо. (везник). Службу везника могу имати и прилози: *где, куда, одакле, када, како, докле, само, дакле* и сл.

Најмасовнија и системска примена конверзије, како истиче Клајн, налази се код прилога. Прилози се образују од придева (поприложаване облика средњег рода придева) (Клајн 2003: 385). Управо се о прилозима доста писало, али првенствено са синтаксичког и семантичког аспекта (Грицкат 1961, Ивић 2007, Ристић 1990, Пипер 1983, Ивановић 2009 и сл.).

На примеру прилога *како* у РМС показаћемо како је у речнику представљена конверзија: **како** – прил. и везн.

I. **прил.** 1. а. *за начин.* — Како је отац ваш? *Дан.* Како бисмо земљу потурчили? *НП Вук.* Како ти је име? *Вук. б.* *за поређење (у корелацији: тако, онако).*

II. **везн.** *изриче 1. начин: као што.* — Говорите ... поштено, како срце срцу збори. *Богд.* 2. а. *изјаву, саопштење, запажање: да.* — И сама опази како им финансијско стање није ни најмање ружичасто. *Сим.* Мара изађе да свима јави како је умрла баба. *Рист. б.* *констатацију.* — Затекла их како плачу. *Сим.*

5.7. Неправи предлози – чије се значење и састав може повезати са значењем и основном неке друге врсте речи и другог предлога. Ови предлози могу бити изведени и сложени. Изведени предлози су они који су настали петрифицирањем (окамењивањем) неког падежног облика именице, нпр. *дуж* (пута), *крај* (куће), *место* (ње), *пут* (куће), *сред* (шуме) и сл. или су настали од прилога, нпр. *близу* (куће), *више* (села), *ниже* (пута), *пре* (утаковице), *после* (подне) и сл. Неправи предлози су: *врх, близу, више, ниже, дуж, пут, крај, међу, место, пре, око, преко, дно, ван, код, сред, после, због, низ, према, против, мимо, чело, ради* (Ломпар 2016: 366).

„Међу предлозима, несумљив пример конверзије јесу они које по традицији зовемо неправим предлозима, јер постају од речи других врста употребљених у предлошкој функцији” (Клајн 2003: 386). Главни извор неправих предлога јесу именице (*врх, дно, чело, пут, крај, место, дуж*, као и облици инструментала именица (*путем, посредством, помоћу, приликом, током, поводом*). Двојаку употребу као прилози и предлози имају: *близу, пр(и)је, посл(и)је, више, ниже*. Сви неправи предлози иду с генитивом. Њихов статус прилично је неодређен јер нема јасне границе између предлошке употребе и обичне именице односно прилога с генитивном допуном. То се види и по неједнаком третману у РМС (Клајн 2003: 387).

Р. Драгићевић анализирао је именице *врх, дно, пут, крај, дуж, место, чело* и то семантички однос полазне именице и добијеног предлога и разлог зашто се ови предлози губе из савременог српског језика (Драгићевић 2012: 91–111). Процес којим предлог настаје од именице И. Грицкат назива граматикалном полисемијом, тј. полисемијом са граматичким резултатом (Грицкат 1967). Драгићевић закључује да се предлошка употреба анализираних именица губи из српског језика јер је њихова семантика непрецизна и често

нејасно разграничена од именичке што значи да процес попредложавања није потпун.

5.8. Прави везници су *а, али, и, или, јер* итд. Неправи везници су они који су то само по функцији, а најчешће су неке односно-упитне заменице, нпр. *који, чији, какав* и др. На примеру из РМС показаћемо како везник *ако* може да се јави и као речца, а што је представљено у речнику као две посебне одреднице:

ако везн. 1. *погодбени (гдекад појачан са ли): под условом да, под увјетом да; у случају да. 2. допусни (чеиће са к уза се, понекад и са све): иако, мада, премда, макар да. – Ако си ми и отац, кад се подсмеваш ја ћу, бога миј, да бијем. Глиш.*

ако (може бити и поновљено) *речца за одобравање, саглашавање (понекад са згурадошћу): нека, не мари; тако и треба. – А шта ћеш радити ако те удари пушка или сабља? – Ништа! – Али ће те болети? – Па ако! Лаз. Л. Ал' нека... баш волим! Ако! Ако, ако! ако, ако! вели трљајући руке. Срем.*

Прањковић одређује двојство речи *као* које може да се јави као везник (нпр. Она се *као* мати брине за своју децу) и као речца (нпр. А он се *као* снебива) (Прањковић 2013: 212).

5.9. Речце су граматичке речи без семантике и основна функција им је прагматичка. Најчешће су прилози (понекад и везници). Често се разматрају и као врста прилога која има улогу реченичних модификатора или конектора (и у РМС уз многе речце које су у граматицима наводе као речце стоји скраћеница прил. нпр. *заиста, можда*, али уз *не* стоји да је речца).

6. Узвици су само условно речи јер немају лексичко значење ни стални облик, најчешће, па их је зато Белић звао емоционалним знацима.

7. Традиционално се све речи деле се на десет класа и као критеријум за одређење припадности једној класи примењује се јединство облика, значења и функције. Подела на десет врста речи често је критикована и Белић сматра с правом. Као и свака друга класификација ни ова на врсте речи није идеална, јер такве не постоје, али задовољава основне принципе свеобухватности и економичности. Променљиве речи можемо анализирати и ван контекста, али због полифункционалности многих непроменљивих речи захтева се морфосинтаксички приступ тј. анализа речи употребљених у контексту што је једини пут за тачно одређивање врста речи и утврђивање примера конверзије.

На основу анализе података из граматики, литературе и речника, уочили смо линије претварања из класе у класу, као и који су типови претварања најпродуктивнији. Као што је то већ уочено у литератури, прилози бележе највећи број претварања из класе у класу и највећу разноликост. Именице могу да се јаве у функцији прилога или предлога. Неке заменице могу се јавити као везници, а неправих заменица нема. Придеви могу да се поимениче (нпр. *млада, добро, зло* и сл.), а системска је и продуктивна појава претварање придева средњег рода у прилоге. Бројеви су семантички специфична категорија и претварање се јавља ограничено па се нпр. број *један* може наћи у функцији придева. Глаголи су стабилна категорија и само код глаголских придева (радног и трпног) и глаголских прилога (садашњег и прошлог) бележи се конверзија, и то није случајно пошто сродност са придевима и при-

лозима који имају конверзије омогућава и у оквиру глаголске класе преласке у придеве. Прилози могу да се јаве и у служби именица, придева, предлога, везника, речци и узвика и прилози имају највећи број забележених конверзија. Везници могу да се јаве у функцији речци. Предлози, узвици и речце не могу да прелазе у друге класе и потврђује се да су само функционалне речи.

Неправе врсте речи јављају се код именица, придева, прилога, предлога, везника, речци и ретко узвика. Нема неправих речи у класи заменица, бројева и глагола. Морфосинтаксичка анализа обимнијег корпуса дала би поузданије резултате и значајно допринела савременом пресеку стања.

У прилогу ћемо у табели представити линије могућих прелаза правих речи у неправу:

права врста речи→	неправа врста речи
именица	→предлог (нпр. <i>врх, дно, дуж, крај, место, чело</i> ; облици инстр: <i>путем, помоћу, приликом, током, поводом</i> и сл.) →прилог (нпр. <i>истина</i> (у значењу додуше); им. у инструменталу: <i>срећом, трком, већином, родом, зором</i> и сл.)
заменица	→везник (нпр. <i>ко, који, чији</i> и сл.) *посебна група заменички прилози
придев	→именица (нпр. <i>добро, благо, зло, млада, права, крива</i> и сл.) →прилог (поприложивање облика средњег рода придева: <i>добро, јако, слабо, моћно</i> и сл.)
број	придевска функција (нпр. <i>један</i>)
глагол (гл. придеви и гл. прилози)	→придев (нпр. <i>врео, кључала, увела, светлећа, путујуће, лежећи, бивши</i> и сл.). →именица (нпр. <i>окривљени, оптужени, нестали, оболели</i> и сл.)
прилог	→именица (нпр. <i>данас</i>) →предлог уз ген. (нпр. <i>наоколо, наочиглед</i>) →везник (нпр. <i>већ, пошто, где, куда, одакле, када, како, докле, само, колико</i> и сл.) →речца (нпр. <i>најзад, просто, опет</i> и сл.) →узвик (нпр. <i>бестрага, напред, доста</i> и сл.)
предлог	–
везник	→речца (нпр. <i>ако, да, као</i>)
узвик	–
речца	–

ЛИТЕРАТУРА

- Бабић²1991:** Stjepan Babić, *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*, Zagreb: HAZU.
- Белић 1999:** Александар Белић, *Историја српског језика: фонетика, речи с деклинацијом, речи с конјугацијом*. Изабрана дела А. Белића; т. 4 (прир. А. Младеновић). Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Белић 1998:** Александар Белић, *Опита лингвистика*. Изабрана дела А. Белића; т. 1 (прир. М. Ивић). Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Грицкат 1961:** Ирена Грицкат, Прилози и њихов однос према придевима и придевским значењима, *Наш језик*, XI, св. 3, 69–80; св. 4, 78–89.
- Грицкат 1967:** Ирена Грицкат, Стилске фигуре у светлу језичких анализа, *Наш језик*, XVI, св. 4, 218–235.
- Грицкат 1983:** Ирена Грицкат, О прилозима у српскохрватској језичкој науци, *Јужнословенски филолог*, XXXIX, 1–41.
- Драгићевић 2012:** Рајна Драгићевић, О именицама у служби предлога, *Јужнословенски филолог*, LXVIII, 91–111.
- Ђуровић 2013:** Сања Ђуровић, О облицима трпног глаголског придева глагола (-)дати и (-)знати, *НССУВД*, 42/1, 257–268.
- Ђуровић 2016:** Сања Ђуровић, Значај Белићевих погледа на категорију врста речи, *НССУВД*, 45/1, 97–104.
- Ивановић 2009:** Ненад Ивановић, Прилози у служби других врста речи у српском језику, *Зборник радова са првог научног скупа младих филолога Србије*: Савремена проучавања језика и књижевности, год. 1, књ. 1, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац, 149–166.
- Ивић 2007:** Милка Ивић, О односима између придева и прилога, *Наш језик*, 38/1–4, 9–13..
- Ивић³2008:** Милка Ивић, Актуелни увиди у „врсте речи”, *Лингвистички огледи*, 9–13, Београд: Библиотека XX век.
- Јовановић 2007:** Владимир Јовановић, *Конверзија у енглеском и српском језику*, Ниш: Филозофски факултет.
- Клајн 2003:** Иван Клајн, *Творба речи у савременом српском језику*, књига 2, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Ковачевић 1998:** Милош Ковачевић, Диференцијација партикула и хомоформних (дијелова) везника, *НССУВД*, 27/2, 215–228.
- Ломпар 2016:** Весна Ломпар, *Врсте речи и граматичка пракса (од Вука до данас)*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.
- Новокмет 2013:** Слободан Новокмет, Радни глаголски придев у функцији придева – семантичка класификација, *Липар* (14) 52, Крагујевац, 63–77.
- Пипер 1983:** Предраг Пипер, *Заменички прилози* (граматички статус и семантички типови), Нови Сад: Институт за стране језике и књижевност Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду.
- Пипер/Клајн 2013:** Предраг Пипер, Иван Клајн, *Нормативна граматика српског језика*, Нови Сад: Матица српска.

- Прањковић 2013:** Ivo Pranjković, *Gramatička značenja*, Zagreb: Matica hrvatska.
- РМС 1967–1976:** *Речник српскохрватскога књижевног језика*, Нови Сад: Матица српска.
- Спасојевић 2011:** Марина Спасојевић, Радни глаголски придев у систему врста речи, *Наш језик*, XLII/1–2, 25–39.
- Спасојевић 2013:** Марина Спасојевић, О радном и трпном глаголском придеву са лексикографског аспекта, *НССУВД*, 42/1, 309–319.
- Станојчић/Поповић¹¹ 2008:** Живојин Станојчић, Љубомир Поповић, *Граматика српскога језика*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Стевановић 1958:** Михаило Стевановић, *Још нешто о придевској функцији радног глаголског придева*, *Наш језик*, IX/3–4, 86–92.
- Стевановић 1991:** Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик*, књ. I и књ. II, Београд: Научна књига.

Sanja Đurović

ON CONVERTED WORDS IN THE SERBIAN LANGUAGE

Summary

Word class category is the basic morphological category and as such, in the Serbian language is represented by the traditional division into ten classes. The subject of the paper is the analysis of converted words on examples from grammars, literature and RMS. In morphology, within each type of word, they are divided into basic and converted words. A. Belic called creative processes in language, and later in the literature the terms class splitting, categorical polysemy and conversion.

Key words: morphology, word class, converted words, conversion, Serbian language.